

Greta, Maria / Gasiński, Wojciech

**Próba oszacowania wartości krańcowej
skłonności do konsumpcji w wybranych
państwach europejskich w latach
2000-2009**

Zeszyty Naukowe Ostroleckiego Towarzystwa Naukowego 24, 295-304

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PRÓBA OSZACOWANIA WARTOŚCI KRAŃCOWEJ SKŁONNOŚCI DO KONSUMPCJI W WYBRANYCH PAŃSTWACH EUROPEJSKICH W LATACH 2000–2009

ATTEMPT OF ESTIMATING THE MARGINAL PROPENSITY TO CONSUME FOR SELECTED EUROPEAN COUNTRIES IN 2000–2009

Wstęp

Pojęcie krańcowej skłonności do konsumpcji i związana z nim koncepcja mnożnika odgrywa we współczesnej makroekonomii mniejszą rolę niż w przeszłości, tj. w czasach dominacji paradygmatu keynesistowskiego. Interesujące wydaje się rozważanie, czy ksk^1 może zostać wykorzystana jako jedno z kryterium teorii optymalnego obszaru walutowego. W kontekście planowanego przystąpienia Polski do strefy euro zagadnienie to wydaje się godne uwagi, a ponadto może mieć ono istotny wpływ na decyzje z zakresu polityki monetarnej. Aby jednak zweryfikować taką hipotezę, konieczne wydaje się obliczenie ksk dla państw tworzących Unię Europejską. Temu właśnie celowi, czyli próbie oszacowania krańcowej skłonności do konsumpcji, podporządkowany został niniejszy artykuł. Zanim jednak przystąpiono do przeprowadzenia estymacji, został dokonany przegląd literatury poświęconej funkcji konsumpcji, rozpoczynając od hipotezy Fishera z 1930 r., a kończąc na modelach popytu zaproponowanych przez prof. B. Suheckiego. W artykule wspomniano o teorii dochodu absolutnego, efekcie majątkowym, teorii dochodu relatywnego, teorii dochodu permanentnego, teorii cyklu życia, a także o ekwiwalencji ricardiańskiej. Potem zdecydowano się na wybór dwóch najbardziej popularnych koncepcji i za ich pomocą dokonano odpowiednich oszacowań. W badaniu ze szczególną uwagą zostały uwzględnione kraje strefy euro.

* dr hab., prof. Uniwersytetu Łódzkiego

** mgr, doktorant, Uniwersytet Łódzki

¹ Krańcowa skłonność do konsumpcji.

Koncepcje funkcji konsumpcji w literaturze

Krańcowa skłonność do konsumpcji przez wiele lat stanowiła jedno z ważniejszych pojęć makroekonomicznych². Elementarna funkcja konsumpcji, do której odnosi się pojęcie ksk, została zastosowana po raz pierwszy przez Keynesa. Uzależnił on wielkość konsumpcji od dochodu rozporządzalnego. Ponadto Keynes twierdził, że zależność ta jest funkcją mniej więcej stałą³. Na podstawie tak sformułowanego równania (1) możliwe było obliczenie ksk⁴.

$$C = \alpha_1 + \alpha_2 \times Y_d \quad (1)$$

gdzie:

C – wydatki konsumpcyjne, Y_d – dochód do dyspozycji, α_1 – wartość konsumpcji autonomicznej, α_2 – krańcowa skłonność do konsumpcji.

Sama krańcowa skłonność do konsumpcji pokazuje, jaka część dochodu do dyspozycji przeznaczona jest na wydatki konsumpcyjne⁵. Oprócz poglądów Keynesa głoszących, że wielkość wydatków konsumpcyjnych uwarunkowana jest poziomem bieżących dochodów gospodarstwa domowego (hipoteza dochodu absolutnego), wyróżnić można alternatywne hipotezy wyjaśniające poziom wydatków konsumpcyjnych np. hipotezę Fishera, efekt majątkowy, teorię dochodu relatywnego, teorię dochodu permanentnego, teorię cyklu życia, czy też ekwiwalencję ricardiańską.

Jedną z wcześniejszych publikacji dotyczących zagadnienia funkcji konsumpcji była związana z hipotezą Fishera *The Theory of Interest* wydana w 1930 r. Zauważono w niej, że preferowanie obecnej, a nie przyszłej konsumpcji rośnie wraz ze spadkiem dochodu⁶. Można wymienić dwie przyczyny wpływające na taki stan rzeczy. Jedna z nich ma charakter racjonalny wynikający z przesłanek wymuszających zapewnienie ciągłości życia. Pozostałe wskazują na krótkowzroczność konsumentów w podejmowanych przez nich decyzjach⁷. Fisher odrzucił więc założenie o proporcjonalności konsumpcji i dochodu, uznając jednocześnie, iż sam dochód bieżący nie wyjaśnia stopy oszczędności⁸.

Efekt majątkowy, inaczej efekt bogactwa, polega na zmianie wydatków konsumpcyjnych spowodowanej zmianą realnej wartości majątku gospodarstwa domowego. Efekt ten wyjaśnia, w jaki sposób wydatki konsumpcyjne kształtują się

² T. Haavelmo, *Methods of Measuring the Marginal Propensity to Consume*, „Journal of the American Statistical Association” 1947, Vol. 42, No. 237, Mar., s. 75.

³ D. Romer, *Makroekonomia dla zaawansowanych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 342–343.

⁴ R.E. Hall, J.B. Taylor, *Makroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 164.

⁵ R. Milewski, *Podstawy ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 360.

⁶ P. Bańbuła, *Oszczędności i wybór międzyokresowy – podejście behawioralne*, MiS NBP, Warszawa 2006, s. 7.

⁷ I. Fischer, *The Theory of Interest*, Macmillan, London 1930, s. 72.

⁸ P. Bańbuła, op. cit., s. 7.

w zależności od realnej wartości majątku, będącej drugim poza dochodami podstawowym czynnikiem kształtującym wysokość konsumpcji. Warto zauważyć, że na wartość majątku wpływa stopa procentowa. Cena rynkowa akcji przedsiębiorstw i długoterminowych obligacji państwowych jest to wartość zaktualizowana oczekiwanego strumienia dywidend albo odsetek z obligacji wypłacanych przez państwo. Kiedy stopa procentowa spada, przyszłe dochody muszą być dyskontowane za pomocą niższej stopy procentowej, co oznacza, że ich dzisiejsza wartość wzrasta. Obniżka stopy procentowej wywołuje więc wzrost cen obligacji i akcji przedsiębiorstw oraz sprawia, że gospodarstwa domowe stają się zasobniejsze. Widoczny jest wpływ zmiany podaży kredytu na wydatki konsumpcyjne. Im więcej kredytów udziela banki na cele konsumpcyjne, tym bardziej wzrośnie popyt konsumpcyjny. Ważną rolę odgrywa poziom stopy procentowej. Te dwa efekty są częścią mechanizmu transmisyjnego, przez który zmiany w sferze finansowej wywierają wpływ na produkcję i zatrudnienie w realnej sferze gospodarki⁹.

Zgodnie z teorią M. Friedmana wydatki konsumpcyjne uzależnione są nie od poziomu dochodów bieżących, ale od przeciętnego dochodu, jaki jednostka spodziewa się uzyskać w ciągu całego życia, tj. dochodu permanentnego¹⁰. Wg Friedmana stopa oszczędności jest niezależna od poziomu dochodu lub innymi słowy – elastyczność oszczędności względem dochodu wynosi jeden, co oznacza, że poziom bogactwa nie wpływa na preferencje jednostek wobec obecnej i przyszłej konsumpcji¹¹.

Według teorii dochodu relatywnego poziom konsumpcji zależy od otoczenia, w jakim znajduje się konsument. Jeżeli wysokość wydatków konsumpcyjnych jego znajomych i sąsiadów wzrasta, to on także będzie dążył do zwiększenia własnej konsumpcji, i to pomimo stałości dochodu absolutnego¹².

Zgodnie z teorią cyklu życia ludzie tworzą plany swojej konsumpcji, obejmujące cały okres ich życia. Źródłem finansowania owej konsumpcji są przewidywane dochody osiągnięte w ciągu całego życia (powiększone o ewentualny początkowy zasób majątku bądź spadek). Podobnie jak w przypadku teorii dochodu permanentnego, w koncepcji cyklu życia przyjmuje się, że o wielkości całkowitego popytu konsumpcyjnego decyduje głównie przeciętny dochód uzyskany w długim okresie¹³.

Wspominając o różnych koncepcjach funkcji konsumpcji, warto przypomnieć koncepcję ekwiwalencji ricardiańskiej¹⁴. Jej istota polega na tym, iż dzisiejszy popyt konsumpcyjny zależy częściowo od oczekiwań dotyczących kształtowania się dochodu w przyszłości. Wspomniany model został stworzony przez Davida

⁹ D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 2003, s. 147–149.

¹⁰ R. Milewski, op. cit., s. 358.

¹¹ P. Bańbuła, op. cit., s. 11.

¹² R. Milewski, op. cit., s. 358.

¹³ R.E. Hall, J.B. Taylor, op. cit., s. 260–261.

¹⁴ D. Romer, op. cit., s. 87–88.

Ricardo na przełomie XVIII i XIX wieku, a rozwinięty przez Roberta Barro. Stąd też prezentowana koncepcja nosi nazwę modelu Barro-Ricardo. Opiera się on na założeniu, iż ścieżka wydatków rządowych jest stała. Jeśli państwo zacznie prowadzić ekspansywną politykę fiskalną objawiającą się obniżeniem wpływów podatkowych, to w konsekwencji zwiększy się (lub powstanie) deficyt budżetowy, na sfinansowanie którego konieczne będzie zaciągnięcie przez państwo długu np. przez emisję dodatkowych obligacji lub pożyczki. Większy dług pociągnie za sobą konieczność spłaty wyższych odsetek. Wynika z tego, że w dłuższym okresie podatnicy nic nie zyskają. Dzisiejsza obniżka podatków będzie równa po uwzględnieniu wartości pieniądza w czasie przyrostowi podatków w przeszłości. Skoro dzisiejsze cięcia podatkowe nie zmienią nic w sytuacji majątkowej podmiotów gospodarczych, to nie ulegną zmianie ich zamierzone wydatki. Tym samym obniżka podatków nie ma wpływu na popyt globalny¹⁵.

Jeszcze inne podejście prezentuje B. Suchecki, który proponuje oddzielnie badać funkcję konsumpcji nietrwałych dóbr konsumpcyjnych (do których zalicza napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe, odzież, obuwie oraz usługi). Zwraca on jednak uwagę, że w ekonometrycznych makromodelach gospodarki narodowej (Polski i innych krajów) przy specyfikacji ogólnej funkcji konsumpcji zazwyczaj nie uwzględnia się podziału na dobra nietrwałe i trwałe¹⁶.

W niniejszym artykule skoncentrowano się na dwóch podejściach, to jest na koncepcji dochodu absolutnego, która krótko została scharakteryzowana powyżej, oraz na koncepcji dochodu permanentnego. Zaproponowana przez Friedmana funkcja konsumpcji może być zapisana w następujący sposób:

$$C = \beta \times Y_p \quad (2)$$

$$Y_p = \frac{Y_{p-1} + Y_{p-2}}{2} \quad (3)$$

gdzie:

Y_p – permanentny dochód rozporządzalny, β – krańcowa skłonność do konsumpcji (zgodne z teorią dochodu permanentnego). Wartości w indeksie dolnym oznaczają opóźnienia.

W modelu Friedmana dochód permanentny został określony jako przeciętny dochód z ostatnich kilku lat¹⁷. Jednak już sam Friedman zauważył pewne trudności związane z oszacowaniem jego dokładnej wartości, stwierdzając, że dochód ten nie może zostać zaobserwowany bezpośrednio. Może on jednak zostać oszacowany na podstawie zachowania konsumenta¹⁸. Zgodnie z założeniem uprasz-

¹⁵ D. Begg, S. Fischer, R. Dornbusch, op. cit., s. 152.

¹⁶ B. Suchecki, *Kompletne modele popytu*, PWE, Warszawa 2006, s. 229–230.

¹⁷ R.E. Hall, J.B. Taylor, op. cit., s. 272.

¹⁸ M. Friedman, *A Theory of the Consumption Function*, Princeton University Press, Princeton 1957, s. 221.

czającym, spotykanym w literaturze, permanentny dochód rozporządzalny może zostać wyznaczany jako średnia dochodów rozporządzalnych z dwóch poprzednich okresów¹⁹.

Metodologia

W badaniu zostało wykorzystanych 3876 obserwacji. Zgromadzone zostały dane o częstotliwości kwartalnej (od 2000.1²⁰ do 2009.2). Szereg czasowy składa się z 38 kwartałów. W badaniu uwzględniono 26 państw członkowskich Unii Europejskiej, a więc wszystkie państwa członkowskie z wyłączeniem Bułgarii. Pominięcie tego kraju wynika z faktu niedostępności danych w ujęciu kwartalnym. Oprócz wymienionych państw w badaniu uwzględniono ponadto EU15, EU25, EU27, EA12, EA13, EA15, EA16 oraz EA. Wykorzystano następujące wielkości: PKB liczony w cenach rynkowych (B1GM²¹), wielkość opodatkowania pomniejszoną o subsydia (D21_M_D31) oraz wielkość wydatków konsumpcyjnych (P3).

Wszystkie wielkości są wyrównane sezonowo, wyrażone w mln euro, w cenach stałych z roku 2000.

Zostały zastosowane takie same oznaczenia, jakie występują na stronie internetowej Eurostatu, a zatem: AT (Austria), BE (Belgia), CY (Cypr), CZ (Czechy), DE (Niemcy), DK (Dania), EE (Estonia), ES (Hiszpania), FI (Finlandia), FR (Francja), GR (Grecja), HU (Węgry), IE (Irlandia), IT (Włochy), LT (Litwa), LU (Luksemburg), LV (Łotwa), MT (Malta), NL (Holandia), PL (Polska), PT (Portugalia), RO (Rumunia), SE (Szwecja), SI (Słowenia), SK (Słowacja), UK (Wielka Brytania), EU15 (15 państw tworzących UE przed 1.05.2004 r.), EU25 (EU15 i państwa wchodzące w skład UE po rozszerzeniu z 2004 r.), EU27 (UE po rozszerzeniu o Bułgarię i Rumunię), EA12 (12 państw tworzących strefę euro do momentu przystąpienia Słowenii), EA13 (EA12 poszerzona o Słowenię), EA15 (EA13 poszerzona o Cypr i Maltę), EA16 (EA15 poszerzona o Słowację), EA (obejmujący obszar EU12 do końca 2006 r., EU13 do końca 2007 r., EU15 do końca 2008 r. oraz EU16 do 2009.2).

Część empiryczna

W tej części oszacowano wartość krańcowej skłonności do konsumpcji przy użyciu keynesistowskiej funkcji konsumpcji, a następnie otrzymane warto-

¹⁹ M. Utzig, *Funkcje konsumpcji w krajach Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe SGGW” 2008 nr 72, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2008, s. 136.

²⁰ Cyfra po kropce oznacza kwartał.

²¹ Zgodnie z metodologią Eurostatu.

ści zostały porównane z wynikami estymacji ksk przy zastosowaniu koncepcji dochodu permanentnego.

Korzystając z koncepcji keynesistowskiej, na podstawie równania (1) dokonano metodą KMNK 34 estymacji, dla każdego państwa (a także grupy państw) indywidualnie. W tabeli 1 przedstawiono uzyskane wyniki. Oprócz oszacowania parametrów znalazły się tam również statystyki t-Studenta oraz wartości współczynnika determinacji R^2 . Najważniejsze wyniki zawierała kolumna pokazująca oszacowania parametru α_1 . Warto podkreślić, że dla każdego państwa parametr α_2 jest istotny na poziomie istotności 0,05.

Na podstawie wyników państwa europejskie zostały podzielone na trzy grupy. Do pierwszej z nich zostały zakwalifikowane kraje o najniższe wartości krańcowej skłonności do konsumpcji, a zatem państwa niemieckojęzyczne: Niemcy (0,23), Austria (0,49), kraje Beneluksu: Belgia (0,61), Holandia (0,61), Luksemburg (0,35), południowi sąsiedzi Polski: Czechy (0,55), Słowacja (0,61), a ponadto Szwecja (0,50), Słowenia (0,57) i Irlandia (0,63). Do drugiej grupy państw zostały zaliczone kraje o poziomie większym niż przeciętna dla strefy euro EA16 (0,74), a więc: Finlandia (0,77), Włochy (0,81), Malta (0,83), Polska (0,84), Estonia (0,84), Węgry (0,86), Grecja (0,87), Wielka Brytania (0,97). Do ostatniej, trzeciej grupy zakwalifikowano kraje o wartości krańcowej skłonności do konsumpcji powyżej 1, a zatem Łotwę (1,01), Hiszpanię (1,04), Litwę (1,07), Francję (1,08), Cypr (1,16), Portugalię (1,31), Danię (1,49) oraz Rumunię (1,55). Wartości takie wzbudziły zaciekawienie. Po przeprowadzeniu kolejnej estymacji KMNK przy zastosowaniu logarytmów poziomu konsumpcji i dochodu do dyspozycji uzyskano dla wszystkich tych państw wartości ksk większe od 1. Dopiero przeprowadzenie estymacji na przyrostach doprowadziło do uzyskania wartości poniżej 1. Zastosowanie tej procedury w sposób znaczący zmniejszyło wartości statystyki t-Studenta. Ponadto zastosowanie tej metody nie prowadziłoby do uzyskania ksk zgodnej z koncepcją Keynesa. Dlatego autorzy zdecydowali się pozostać przy początkowych wynikach parametru α_2 .

Tabela 1. Wyniki estymacji parametrów α_1 α_2 dla wybranych państw europejskich

Kraj	α_1	t-Studenta	α_2	t-Studenta	R^2
AT	15939	18,86	0,485583	29,17	0,959421
BE	13801,1	12,18	0,605821	32,2	0,966453
CY	-683,783	-9,152	1,16174	41,98	0,979982
CZ	4044,03	9,834	0,545499	22,04	0,930993
DE	298416	21,99	0,229292	8,214	0,652049
DK	-23708,9	-7,51	1,49443	18,37	0,903559

EA	145106	3,244	0,771961	27,88	0,955745
EA12	192850	4,226	0,742738	26,29	0,950498
EA13	195573	4,29	0,741367	26,36	0,950741
EA15	193546	4,234	0,743042	26,41	0,950915
EA16	196901	4,322	0,741293	26,54	0,951389
EE	-8,32917	-0,4034	0,840905	77,18	0,993993
ES	-27142,8	-13,76	1,03612	85,75	0,995128
EU15	191847	3,419	0,789821	29,71	0,960814
EU25	203323	3,621	0,789042	31,09	0,964092
EU27	181386	3,264	0,800633	32,1	0,966242
FI	1436,75	1,233	0,767671	21,06	0,924917
FR	-62280,2	-5,124	1,07828	30,68	0,963172
GR	4836,74	8,183	0,86894	54,04	0,987822
HU	321,27	0,461	0,864685	16,23	0,879801
IE	1497,27	3,063	0,626736	37,69	0,975288
IT	20172,7	1,208	0,809232	13,42	0,833409
LT	-363,781	-3,707	1,07232	42,05	0,98005
LU	1413,42	11,72	0,35331	16,95	0,888598
LV	-219,39	-3,013	1,00913	37,65	0,975231
MT	35,1504	0,3927	0,827155	10,29	0,746338
NL	20209,5	8,192	0,60895	24,72	0,94435
PL	3748,06	5,284	0,840154	56,86	0,988986
PT	-9500,13	-5,476	1,30991	21,11	0,925273
RO	-5696,72	-17,1	1,54547	54,85	0,988177
SE	21145	17,97	0,503719	27,73	0,955281
SI	1468,58	12,97	0,569005	28,13	0,956477
SK	1343,25	11,45	0,610454	32,81	0,967639
UK	260,737	0,0214	0,965895	31,08	0,964064

Źródło: opracowanie własne w programie Gretl 1.8.5 na podstawie danych Eurostatu.

Wartości parametru α_2 dla państw UE rozumianej jako całość (EU27, EU15, EU25, EU) były większe niż wartości dla strefy euro (EA, EA15, EA12, EA13, EA16).

Tabela 2. Wyniki estymacji parametru β dla wybranych państw europejskich

Kraj	β	$\beta - \alpha_2$	Kraj	β	$\beta - \alpha_2$
LU	0,601212	0,247902	EA	0,866195	0,094234
IE	0,683917	0,057181	ES	0,878464	-0,15766
CZ	0,795049	0,24955	IT	0,883162	0,07393
AT	0,802307	0,316724	EU15	0,884393	0,094572
NL	0,814505	0,205555	EU25	0,884946	0,095904
FI	0,817099	0,049428	EU27	0,886165	0,085532
SE	0,832443	0,328724	DK	0,886789	-0,60764
SK	0,833658	0,223204	HU	0,896943	0,032258
SI	0,836339	0,267334	FR	0,903441	-0,17484
BE	0,838315	0,232494	CY	0,921849	-0,23989
DE	0,843215	0,613923	PL	0,930885	0,090731
EE	0,845574	0,004669	LV	0,941678	-0,06745
MT	0,863787	0,036632	UK	0,972302	0,006407
EA13	0,865253	0,123886	PT	0,97409	-0,33582
EA16	0,865306	0,124013	LT	0,990944	-0,08138
EA12	0,865347	0,122609	GR	1,01179	0,14285
EA15	0,865426	0,122384	RO	1,0905	-0,45497

Źródło: opracowanie własne w programie Gretl 1.8.5 na podstawie danych Eurostatu.

Współczynnik determinacji pokazuje, w jakim stopniu zmienność poziomu konsumpcji jest wyjaśniana przez zmiany poziomu bieżącego dochodu do dyspozycji. Niskie wartości R^2 mogłyby wskazywać na istnienie innych zmiennych wpływających na poziom konsumpcji, co powodowałoby osłabienie hipotezy dochodu absolutnego. Wyniki badania wskazują, że dla większości państw wielkość współczynnika determinacji R^2 osiągnęła wysokie wartości powyżej 90%. Jedynie Niemcy i Malta uzyskały wynik poniżej 0,80. Na podstawie równań (2) i (3) oszacowano metodą KMNK parametr krańcowej skłonności do konsumpcji przy zastosowaniu koncepcji dochodu permanentnego. Wyniki estymacji przedstawia tabela 2. W kolumnie przedstawiono różnicę wartości ksk w zależności od wyboru równania. Wyniki oszacowania parametru α_1 mogą być utożsamiane z wartością konsumpcji autonomicznej, a więc konsumpcji niezależnej od dochodu. Zgodnie z teorią ekonomii powinny one być dodatnie. Tymczasem dla

dziewięciu państw α_1 przyjął wartości ujemne. Takie wartości konsumpcji autonomicznej mogą wynikać z dość krótkiego horyzontu czasowego przeprowadzanego badania. Ujemna wartość oszacowań współczynnika α_1 może być interpretowana także jako poziom oszczędności realizowany bez względu na zmiany wysokości dochodu²². Parametr konsumpcji autonomicznej okazał się nieistotny (na poziomie istotności 0,05) dla sześciu państw: Estonii, Wielkiej Brytanii, Malty, Węgier, Włoch oraz Finlandii. Z tej grupy tylko Estonia posiadała ujemną wartość α_1 .

Oszacowana wartość krańcowej skłonności do konsumpcji przy wykorzystaniu hipotezy dochodu permanentnego jest podobna do wyników uzyskanych przy wykorzystaniu koncepcji keynesistowskich. Dla wszystkich równań parametr krańcowej skłonności do konsumpcji był istotny. Współczynnik determinacji osiągnął wartości wysokie, zdecydowanie powyżej 0,9. Wyniki są zgodne z teorią ekonometrii, ponieważ dla regresji prostej przeprowadzanej bez wyrazu wolnego osiągane są wysokie wyniki R^2 , co nie zawsze świadczy o dobrym dopasowaniu modelu²³.

Warto zauważyć, że te same państwa, które osiągnęły wysokie wyniki przy wykorzystaniu hipotezy dochodu absolutnego, uzyskały także wyniki powyżej przeciętnej w drugim przypadku. Ponadto zazwyczaj wartości ksk przy wykorzystaniu podejścia keynesistowskiego były niższe niż przy zastosowaniu podejścia Friedmana.

Podsumowanie

Niniejszy artykuł składa się z dwóch podstawowych elementów. Pierwszym z nich jest przegląd literatury dotyczącej postaci funkcji konsumpcji. Przedstawione zostały najważniejsze z punktu widzenia autorów teorie dotyczące postaci funkcji konsumpcji, m.in. teoria dochodu absolutnego Keynesa, hipoteza Fishera odnosząca się do konsumpcji, efekt majątkowy, teoria dochodu relatywnego, teoria dochodu permanentnego, teoria cyklu życia, ekwiwalencja ricardiańska, czy też podejście B. Suheckiego.

W części empirycznej zostały oszacowane wartości krańcowej skłonności do konsumpcji zgodnie z koncepcją Keynesa, a następnie zgodnie z koncepcją Friedmana. W pierwszym przypadku największe wartości krańcowej skłonności do konsumpcji uzyskały: Rumunia, Dania, Portugalia, najmniejsze zaś Niemcy i Luksemburg. W drugim przypadku największe wartości ksk uzyskały Rumunia i Grecja, a najmniejsze Luksemburg i Irlandia.

Wydaje się interesującym zagadnieniem, czy zbieżność krańcowych stóp konsumpcji mogłaby zostać zakwalifikowana jako warunek optymalności danego obszaru walutowego. Istotne może się okazać w szczególności zagadnienie

²² M. Utzig, op. cit., s. 139.

²³ G.S. Maddala, *Ekonometria*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 119.

wplywu konsumpcji na absorpcję szoków zewnętrznych²⁴. Problem ten w tym miejscu zostaje tylko zasygnalizowany. Może i powinien stać się on przedmiotem dalszych badań.

BIBLIOGRAFIA

- Bańbuła P. 2006.** *Oszczędności i wybór międzyokresowy – podejście behawioralne*, MiS NBP, Warszawa.
- Begg D., Fischer S., Dornbusch R. 2003.** *Makroekonomia*, PWE, Warszawa.
- Fischer I. 1930.** *The Theory of Interest*, Macmillan, London.
- Friedman M. 1957.** *A Theory of the Consumption Function*, Princeton University Press, Princeton.
- Haavelmo T. 1947.** *Methods of Measuring the Marginal Propensity to Consume*, Journal of the American Statistical Association, Vol. 42, No. 237.
- Hall R. E., Taylor J.B. 2004.** *Makroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Konopczak M. 2009.** *Efektywność kanału finansowego a wygładzanie konsumpcji w strefie euro i w Polsce*, Bank i Kredyt nr 40 (1), NBP.
- Maddala G.S. 2006.** *Ekonometria*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Milewski R. 2002.** *Podstawy ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Romer D. 2000.** *Makroekonomia dla zaawansowanych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Suchecki B. 2006.** *Kompletne modele popytu*, PWE, Warszawa.
- Utzig M. 2008.** *Funkcje konsumpcji w krajach Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe SGGW nr 72, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database
07.12.2009 r.

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu jest oszacowanie wartości krańcowej skłonności do konsumpcji dla wybranych państw europejskich. W tym celu zostało przeprowadzonych 68 estymacji, w których wykorzystano 3876 obserwacji. Krańcowa skłonność do konsumpcji została oszacowana w dwóch wariantach: przy wykorzystaniu hipotezy dochodu absolutnego, a następnie przy wykorzystaniu hipotezy dochodu permanentnego. Dodatkowo w artykule został dokonany przegląd literatury dotyczący różnorodnych koncepcji funkcji konsumpcji: rozpoczynając od hipotezy Fishera, poprzez hipotezę dochodu relatywnego, efekt majątkowy, teorię cyklu życia, ekwiwalencje ricardańską oraz modele popytu zaproponowane przez prof. B. Sucheckiego.

²⁴ M. Konopczak, *Efektywność kanału finansowego a wygładzanie konsumpcji w strefie euro i w Polsce*, „Bank i Kredyt” 2009, nr 40 (1), NBP, Warszawa, s. 25.